epistola in actis Synodi œcumenicæ quintæ. Eamdemque renovat potestatem sanctus Papa Gregorius in gratiam Virgilii Arelatensis lib. 4. epist. 81. & 82. vices suas ei committens per omnes Ecclesias quas regnum Childeberti complectitur, Romanus quoque Pontifex Zacharias in sua ad Bonifacium Moguntinum Præsulem epistola, hunc ipsum per omnem Germaniam Primatem constituit. Similem indulget potestatem Hormisda Papa Remigio Remensium Antistiti per suam epist. 1. quacumque protenditur Clodovei regnum. Idemque Hormisda eamdem Salustio Episcopo Hispalensi confert auctoritatem in provinciarum Bæticæ atque Lusitaniæ Ecclesias universas.

DISSERTATIO XV.

De diptychis Ecclesiasticis.

1. PRo omnibus quidem Christi fidelibus solet Ecclesia inter sacra ministeria preces ad Deum fundere communes; sed præterea speciales Deo preces offerebat pro certis quibusdam hominibus, tum viventibus, tum vita functis, quorum nomina ex scripto per Diaconos pronunciabantur inter sacra mystica, pro Imperatoribus & Regibus, pro Summo Pontifice, pro Episcopo loci, pro Patriarchis, pro ceteris quibusdam Episcopis sibi invicem hoc genere officii gratificantibus: denique pro fidelibus illis qui munera & oblationes ad rem sacram divinumque cultum contulerant. Ex altera autem charta, quæ defunctorum nomina referebat, nominabantur pariter ad populum ex ambone ad aliquod tempus homines, vel Principatu temporali, vel dignitate Episcopali pridem spectabiles. Insignium autem benefactorum, quales erant fundatores illius Ecclesiæ, perpetua fiebat memoria & recordatio. Hujusce ritus simulque gratitudinis innumera legimus veterum monumenta: nonnunquam etiam graves erant inter Ecclesias concertationes, aliis quorundam insignium dignitate virorum memoriam colentibus, aliis ex adverso damnantibus, ut contigit in Joanne Chrysostomo, cujus memoriam Romana venerabatur Ecclesia; sed in oppositum Alexandrina, dum vixit infensissimus Chrysostomi persecutor Theophilus, execrabatur, una cum factione Theophili freta imperatoris Arcadii animositate, qui sanctissimum virum, urgente Theophilo, injustissimis exiliis damnaverat, ut referunt Socrates, Sozomenus & Palladius. Nec minus nota sunt dissidia Orientalium Ecclesiarum cum Romana; dum hæc Acacii memoriam tamquam hæretici (ut vere fuerat,) execratur: illæ vero ab eodem olim feductæ recolunt: quam referunt historiam Chronicon Marcellini, Theophanes, & Theodorus Lector. Eaque ex caussa Euphemius Constantinopolis Episcopus Apostolicæ sedis communione tamquam schismaticus excidit, ceteroqui orthodoxus, ob pertinaciam qua nomen Acacii de tabulis Ecclesiasticis eradere recusarat, ut prodit Theophanes, & Nicephorus historicus.

2. Dionysius lib. 3. de Eccl. hier. hæc de diptychis refert: & cum se mutuo omnes salutaverint, mystica *sacrarum tabularum ἱερῶν πτυχῶν* recitatio fit. Eodem spectat illa Cypriani expostulatio epist. 10. de faciliori quorundam lapsorum reconciliatione: *Ad communionem admittuntur, & offertur eorum nomen, nondum pœnitentia facta*. Hieronymus in comment. super Ezechiel. 18. egregie dicit: *Publice Diaconus in Ecclesia offerentium nomina recitat, tantum offert ille, tantum ille pollicitus, placentque sibi ad plausum populi torquente conscientia, damnusque materiam miseris ut gaudeant ad ea quæ tribuunt, & non lugeant ad ea quæ rapuerunt*. Innocentius Papa in illa notissima ad Decentium Eugubinum Episcopum epistola dicit: *Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tum eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia quæ antea præmittimus, ut ipsis in mysteriis viam futuris precibus aperiamus*. Recitandorum nominum praxis visitur in ipsis Liturgiis Jacobi Apostoli, Basilii, & Joannis Chrysostomi. In harum duabus ultimis hæc habentur: *ὁ διάκονος συμπέμπει γύρωθεν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὰ δίπτυχα· τῶν τε ζώντων καὶ κεκοιμημένων, ὧν βούλεται, μνημονεύει. Diaconus sacram mensam incensat per circuitum, & diptyca tam viventium, quam eorum qui dormierunt, quorum vult commemorat*. His adjungo Concilii Emeritensis can. 19. *Proinde salubri deliberatione censemus, ut pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre; & eorum nomina a quibus Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt contulisse, si viventes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ: Quod si ab hac luce discesserint, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine*. Magnus Gregorius Papa lib. 2. epist. 37. ad Constantium Mediolani Episcopum rescripsit, nullam ipsi necessitatem incumbere Joannem Ravennæ Episcopum nominandi, cum neque Joannes Constantium ad altare nominare soleat.

3. Acacius Constantinopolis Episcopus hæresi Eutichianæ clam addictus, Zenoni Augusto edictum (quod vocabatur henoticum) suggesserat, quod universum orbem impense perturbavit, abrogato Synodi Chalcedonensis contra Eutychianam hæresim decreto: idemque Petrum Moggum Alexandrinum Episcopum, ipsosque Felicis Papæ tertii Legatos in suas partes attraxit & corrupit. Quamobrem Papa Felix Acacium turbarum auctorem communione fidelium amovit, qui vicem rependens, Felicis Pontificis nomen ex Ecclesiasticis diptychis erasit, anno 484. Mortuo demum Acacio, Gelasius Felicis in Romana sede successor omni studio connixus est, ut perfidi Acacii nomen ex Græcarum Ecclesiarum diptychis obliteraretur, quem pariter conatum prosequuti sunt insequentes Romani Pontifices, Anastasius, & Symachus, inani tamen opera. Sed rem demum obtinuit Hormisda Pontifex, Justino fretus religiosissimo Imperatore, sub quo ablatum diuturnum schisma, & pax inter Orientis & Occidentis Ecclesias felicissime restituta, damnata duorum præcedentium hæreticorum Imperatorum Zenonis & Anastasii memoria, deletisque sacris ex tabulis eorum simul, & Acacii, ceterorumque sequacium infaustis nominibus, post sex & triginta perniciosi schismatis annos ab excommunicatione Acacii.

4. Fidem quoque facit Theodoritus lib. 5. hist. Eccl. cap. 34. circa gravissimum dissidium occasione Joannis Chrysostomi, factione Eudoniæ Augustæ, & Theophili Alexandrini, qui dicto ad Quercum conciliabulo præsidens Chrysostomum injustissime damnarat, & Episcopatu ejecerat. Sed Innocentius Papa innocentis Episcopi suscepta discussaque caussa, ipsum conciliabuli decretum abrogavit, atque in exilio defuncti memoriam honorifice restitui curavit; nec aliter pax inter Occidentis & Orientis Ecclesias studii divisas iniri potuit, nisi restituto ad sacras tabulas Joannis Chrysostomi nomine.

DISSERTATIO XVI.

De Communionibus, laica, & peregrina.

1. UTramque plerique confundunt, nil esse discriminis inter laicam & peregrinam communionem existimantes. At longe diversæ sunt, nec aliud quid inter se commune habent, quam ut sint ambæ pœnales, quotiescumque ad alterutram illarum clerici reducuntur. Jam est utraque seorsim explicanda.

2. Laica communio Clericis sacris, seu majoribus ordinibus initiatis in pœnam decernebatur, ut intra Sanctuarium Eucharistiam sumerent. Statutum quippe fuit Laodiceno canone 19. *μόνοις ἱερατικοῖς ἐξὸν εἶναι εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσέναι καὶ ἐκεῖ κοινωνεῖν. Solis licet* (non quidem Sacerdotibus, ut minus perite aliqui transtulerunt, sed ut accuratius vertit Dionysius exiguus,) *sacro ministerio dedicatis*, id est Presbyteris & Diaconis, *ingredi Sanctuarium, inibique communicare*. Ceterum in alicujus delicti pœnam sacri Clerici quandoque privilegio isto excidebant, nec nisi cum promiscua turba licebat eis communione divina refici. Hinc a Synodo Sardic. Eutychianus, & Musæus, qui ordinationes indebitas exercuerant, clericali etiam communione excluduntur, nec ipsis laica indulgetur communio, nisi postquam illam convenienti humilitate petierint, Sardicen. can. 19. Præterea Agat. can. 32. ita sancitur: *Si Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur; & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantum communionem accipiat*. Quem canonem inserit Gratianus dist. 50. c. Si quis Episcopus. Præterea canon Apostolorum 14. vagos clericos ad laicam demittit communionem. Cyprian. epist. 2. ad Antonianum ita scribit de Trophino Sacerdote in persecutione lapso: *Sic tamen admissus est Trophimus ut tamquam laicus communicet*. Basilius item ad Amphilochium can. 3. ad laicam communionem redigit Diaconum, qui sit fornicatus: *Quoniam*, inquit, *antiquus est canon ut qui a gradu exciderunt, hoc solo punitionis modo plectantur*. Quibus verbis significat, illam sacris initiati Clerici pœnam, dummodo permittatur ei laica communio, esse quidem genus quoddam depositionis a jure Ecclesiasticæ communionis, sed nullatenus excommunicationis: atque illatæ depositionis vindictæ non licere per Canones adjungere alteram excommunicationis pœnam. Quod idem repetit Basilius ad Amphilochium can. 32. & comprobatur canone Apostolorum 24. sic decernente: *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, fornicationis, vel perjurii, vel furti convictus deponatur, & non segregetur: dicit enim scriptura, de eodem delicto bis ultionem non exiges*. Quo Græco canone dicitur: *καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω*. Supponit ergo duplicem accessuram vindictam ac pœnam, si ad depositionem adderetur absoluta communionis privatio. Non raro tamen sacris etiam Clericis Ecclesia excommunicationem absolutam infligit, quæ una depositionem aut suspensionem involvit, in unius clerici persona. Sic enim memorata Synodus Sardicensis can. 1. Episcopos, qui priore Episcopatu dimisso in alterum involaverint, laica etiam excludit communione. Ithacius quoque eo quod Phriscillianum tametsi flagitiosissimum hæresiarcham apud Maximum tyrannum, ad quem hæresiarcha indebite appellaverat, capitali supplicio addici fecisset, ab Episcopo Theognosto cum Ithacianis fidelium communione sejunctus est. Quæ damnatio tantum invaluit apud Deum, ut sanctum Episcopum Martinum qui Treveris ad horam, gravi urgente necessitate, cum aliquibus Ithacianis communicaverat, per Angelum Deus ipse coarguerit, & eidem solitam miraculorum edendorum virtutem diminuerit.

3. Quia vero clericis Ecclesiastica communione motis & ad laicam & promiscuam redactis, solitæ (ut eas Cyprianus vocat) sportulæ non præstabantur; sed ut plurimum, vel ex patrimonialibus, vel aliorum liberalitate, vel ex proprio labore ac industria victum sibi quærere compellebantur: Et exclusis simul a decimis & oblationibus, & prædiorum Ecclesiæ fructibus, si nihil aliud suppetebat, ex commiseratione Ecclesia victum illis providebat. Ad mensam igitur illos admitti curabat, quæ ad quotidianum victum fidelibus peregrinis apparari solebat, quos proprius Episcopus per litteras formatas Ecclesiis, ad quas, aut per quas peregre ibant, commendarat: his enim Ecclesiæ alimoniam tum ex particularium contributione, tum ex propriis opibus reservabant. Istiusmodi humanitatis exempla suppeditat in primis Concilium Chalcedonense providens post act. 10. ut Domnus Antiochenus sede exautoratus ejusdem Ecclesiæ facultatibus alatur. Simili etiam modo sustentationi Bassiani & Stephani providet act. 12. postquam Episcopali dignitate ambos ob delicta summovit. Simili exemplo Synesius Episcopus suffraganei cujusdam Episcopi quæ sui officii erant exequi negligentis ideo juste a Theophilo Patriarcha sede pulsi curam suscepit. Sic enim ep. 68. scribit Theophilo Alexandrino Patriarchæ: *In Ecclesiam quidem illum admittere nolui, nec sacram cum illo mensam communem habui: domi vero perinde ac innocentem honoravi*. Denique Agathensis Concilii canone 2. decernitur: *Contumacibus clericis, qui prioris gradus elati superbia communionem fortassis contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina communio tribuatur, ita ut cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiant*.

4. Ad exemplum & similitudinem hujus pœnalis peregrinæ communionis, qua in Clericos animadvertebatur, altera vocabatur minus proprie peregrina communio, qua Episcopi aliique inter Sacerdotes primarii, seu præfecturam habentes, non deponebantur prorsus a Clero, sed solum a digniori & sublimiori pristino gradu, ut tamen in gradu inferiorum clericorum consisterent; adeo ut Episcopi ad inferiorum Sacerdotum ordinem redigerentur, ut & isti ad Diaconorum, atque isti ad minorum clericorum stationem & classem. Sic enim depositis Episcopis subtrahebatur illa redituum Ecclesiæ quarta pars, quam Episcopis sacri canones reservabant, ut deinceps minora cum Sacerdotibus stipendia partirentur. Sacerdotes quoque illi qui præsunt, & quos Apostolus judicat duplici honore, hoc est stipendio vitæ providendos, ab hoc excidentes honore minus & exilius stipendium inter Diaconos nancisebantur. Isti demum sed minus propria locutione dicebantur peregrina communione sustentari, licet quotidianum victum cum inferioribus clericis ex quotidianis Ecclesiæ distributionibus perciperent.

5. Hujusce pœnalis, sed aliquanto humanioris ac mitioris disciplinæ legimus exempla luculenta. Primum in Nicæna Synodo canone 8. quo Novatianos dudum Episcopos ad Ecclesiasticam unitatem redeuntes, si eorum loco aliquis jam fuerat Orthodoxus Episcopus constitutus, edicit potiri Sacerdotis, aut Corepiscopi gradu, ministerioque. Concilium similiter Toletanum primum can. 4. sic decernit: *Subdiaconus defuncta uxore, si aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat removeatur, & habeatur inter ostiarios & lectores*.

6. His accedit Concilium Regiense, habitum in secunda Narbonensi provincia, quod diserte communionis meminit peregrinæ. Armentarius per ambitionem se in Episcopum fecerat ordinari Ecclesiæ Ebrodunensis a duobus tantum Episcopis, invito etiam Metropolitano, qualem se prætendebat id temporis Arelatensis Præsul, cujus cura & sollicitudine Synodus ista convocata est anno 439. hujus can. 3. sic statuitur: *Licet ei* (Armentario) *in unam suarum parochiarum concedere, in qua Chorepiscopi munere, aut peregrina communione foveatur, nec quidquam ipsi de Episcopalibus officiis usquam usurpare liceat, præterquam in Ecclesia, quam cujusquam misericordia fuerit indeptus, in qua ei solum neophytos confirmare, & ante Presbyteros offerre conceditur*. Quæ sane verba observatu digna sunt: Sic enim Synodus Armentarium deponit, exautoratque Episcopali gradu, ut non modo ei salva superstint Sacerdotalia jura, sed etiam Pontificalia quædam possit exercere, nimirum Confirmationis signaculum conferre, ceterosque præcedere Sacerdotes, eidemque providetur ut communione peregrina foveatur, ad victum nimirum quotidianum. Et quamvis contra Canonum præscripta non fuerit a tribus Episcopis consecratus, invito etiam Metropolita, character tamen in ipso Episcopalis agnoscitur ad neophytos confirmandos. Denique in œcumenica Synodo VIII. act. 4. adversus quosdam Episcopos olim ob Photinianam hæresim depositos, asserentes se Romæ a Nicolao Pontifice in communionem restitutos, hæc respondet Marinus Romanæ Diaconus Ecclesiæ, & in Synodo Legatus Apostolicus; *Quando isti Romam adventarunt, ministrabam ego in Ecclesia S. Mariæ Virginis, quæ dicitur Præsepe. Illic eos suscepit sanctissimus Papa Nicolaus, per satisfactionem libelli & juramenti, nec tamen contulit eis communionem in loco Episcoporum. Si vero contradixerint, ostendant quod eos susceperit in communionem ut Episcopos*. Sanctus item Papa Gregorius Magnus lib. 4. ep. 5. mandat, ut Saturninus Sacerdos juste depositus, si digne pœnituerit, *inter laicos accipiat communionem*.

DISSERTATIO XVII.

Quisnam fuerit habitus olim proprius Episcopus ad Ordinum susceptionem.

1. COmpertum est Nicæni Concilii primi can. 16. & Arelatensis primi can. 22. & Antiocheni can. 22. & Sardicensis can. 15. & Carthaginensis primi sub Julio Papa can. 5. aliisque plerisque, proprium cujusque clerici Episcopum, ad quem pro suscipienda ordinatione recurrendum erat, aut saltem pro dimissoriis ad hunc finem litteris, illum ipsum fuisse, a quo clericus erat constitutus, certæque cuidam Ecclesiæ addictus, cui ministraret; a qua transilire sacri præfati canones districte vetabant. Istum diffuse atque erudite pertractat quæstionem Franciscus Hallier professor primum Sorbonicus, deinde dignus Caballicensium Episcopus, tractatu de sacris electionib. sect. 5. cap. 3.

2. Scio equidem habitam quoque fuisse originis rationem, ipse namque præallegatus Carthaginensis can. 5. hoc etiam præscribit: *Nec licere laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscientia Episcopi ejus, de cujus plebe est*: Quod idem & a Sardicensi Concilio decretum fuisse ibi asserit Gratus Carthaginensis Episcopus. Et Julianus Papa, sub cujus Pontificio duo ista Concilia celebrata fuere, sic decernit in sua inscripta ad Orientales pro Athanasio epistola: *Nullus Episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare, aut judicare, absque ejus voluntate; quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & judicatio*.

3. Ceterum pro origine reputabatur ipsum domicilium, ut si quis in alia, quam in qua natus erat, parœcia inhabitaret, hoc ipso subjiceretur Episcopo loci, in quo domicilium fixerat, ut posset ab ipso in clericum assumi, Ecclesiæque certæ ascribi, neque posset deinceps ab altero ordinari absque dimissoriis. Neque vero prædicti canones obsistunt. Censebatur enim quis de plebe & de parœcia cujus erat incola. Id autem innumeris suadetur testimoniis. In primis Arausicani primi Concilii can. 8. qui tamen requirit etiam jure merito alterius Episcopi testimonium, in cujus olim parœcia aliquis diu habitaveret in Clerum ordinandus: *Si quis* (ait) *alibi consistentem clericum ordinandum putaverit; prius definiat ut cum ipso habitet. Nec enim sine consultatione ejus Episcopi cum quo habitavit, ordinare præsumat; quia non sine caussa diu ab alio non ordinatus remansit*.

4. In Carthaginensis Concilii tertii can. 44. & Africani can. 28. Epigonius Episcopus conqueritur quemdam a se baptizatum, educatum, & demum ordinatum Lectorem, fuisse sibi a Juliano Episcopo subreptum, dicente civem esse suæ parœciæ, ideoque ab eodem sine ullis Epigonii dimissoriis factum Diaconum. Judicat vero Concilium fuisse hoc a Juliano indebite attentatum, rationem adducens: quia dudum fuerat is clericus ab Epigo-